

Rapport

Rapport over een klacht over het regionale politiekorps Limburg Zuid uit Maastricht.

Rapportnummer: 2011/264

Datum: 31 augustus 2011

Klacht

Verzoekers klagen over de wijze van optreden van vier politiefunctionarissen van het Korps Limburg Zuid op 20 september 2009 bij de aanhouding van hun veertienjarige (klein-) zoon.

Met name klagen verzoekers erover dat bij deze aanhouding een politiehond op intimiderende wijze is ingezet, dat geen rekening is gehouden met het feit dat genoemde (klein-) zoon autistisch is en dat hij (te strak) geboeid is afgevoerd.

Tenslotte klagen verzoekers er ook over dat de hoorzitting op het politiebureau heeft plaatsgevonden en niet op een neutrale plaats.

Bevindingen en beoordeling

Algemeen

I Bevindingen

1. Verzoekers zijn de vader en de grootouders van de veertienjarige jongen S. De ouders van S. zijn gescheiden. S. woont in verband met zijn autisme en bijkomende problematiek door de week in een internaat. In het weekend logeert hij bij zijn vader in Heerlen en bezoekt dan soms ook zijn moeder die daar in de buurt woont.

2. Op zondag 20 september 2009 was S. 's middag bij zijn moeder op bezoek. Hij kreeg onenigheid met haar over het bezorgen van reclamefolders. S. reageerde met boosheid en haalde in zijn woede een vaas van zijn moeder omver. Hij verliet daarna de woning.

De moeder van S. belde daarop de politie en liet weten dat zij aangifte wilde doen van huiselijk geweld en vernieling. Ook liet ze weten bedreigd te zijn door haar zoon.

3. Twee surveillanceteams kregen de melding en zijn toen in hun surveillancewagens naar de woning gereden. Het team, bestaande uit politiefunctionarissen He. en L., kwam als eerste aan en is ook als eerste de woning binnengegaan. Het andere team, bestaande uit Ho. en W., is later gekomen en is eveneens de woning binnen gegaan. Zij troffen de moeder van S. aan die overstuur was. In de woning zagen ze reclamemateriaal op de grond liggen en er lagen scherven op de grond. Buiten lag een ijzeren staaf waarmee S. gedreigd zou hebben. S. zelf had het huis verlaten.

4. Hierop werd besloten dat He. en L. in de woning achter zouden blijven bij de moeder van S. om de aangifte op te nemen. Ho. en W. stapten in de politiebus om S. te gaan

zoeken. Zij kregen van de moeder een foto en een beschrijving van S.

Bij een braak liggend terrein aangekomen verliet W. de bus om lopend S. te gaan zoeken. W. is hondenbegeleider en hij nam zijn hond, die altijd meegaat op surveillancedienst, mee naar buiten. Even later zag W. S. in de richting van het struikgewas rennen. W. heeft eerst S. vanaf een afstand gesommeerd te blijven staan en is toen samen met de hond naar hem toe gelopen

5. Op het moment dat de politiefunctaris W. de jongen wilde gaan aanhouden kwamen zijn grootouders langs. Zij zagen W. met de hond voor S. staan en wilden hun kleinzoon in bescherming nemen. Zij lieten de politie weten dat hun kleinzoon autistisch is en dat de politie daar rekening mee moest houden. Zij vonden de wijze waarop de hond werd ingezet te bedreigend voor hun kleinzoon. Intussen had Ho. de politiebus geparkeerd en was er bij komen staan.

6. De politiefunctarissen hebben de grootouders laten weten dat ze S. gingen aanhouden vanwege een strafbaar feit en dat zij zich er niet mee moesten bemoeien. Ze hebben S. daarop zo snel mogelijk geboeid en in de politieauto geplaatst. S. is vervolgens geboeid maar zonder de autogordel vast te zetten, naar het politiebureau overgebracht. Hij is daarna in aanwezigheid van zijn vader verhoord. De politie gaf aan dat hun pas achteraf bekend was geworden dat S. autistisch is.

7. De moeder van S. heeft die dag een aanvullende aangifte gedaan op het politiebureau van vernieling en dreiging met geweld. Deze zaak is geseponeerd.

8. Omdat verzoekers het niet eens waren met de wijze van optreden van de betrokken politiefunctarissen dienden ze klachten in bij de politie. Deze klachten hadden betrekking op de inzet van de hond, het boeien, het vervoer zonder autogordel, het niet geven van de cautie en het onvoldoende rekening houden met het autisme bij S. De korpsbeheerder verklaarde de klachten conform het advies van de klachtencommissie ongegrond, alleen de klacht over de autogordel werd gegrond verklaard. De korpsbeheerder gaf daarbij aan dat hij de klacht over de inzet van de politiehond niet gegrond achtte omdat de wijze waarop de hond was ingezet professioneel en ook proportioneel was geweest. Ook het boeien was terecht gebeurd omdat S. zich verzette. Van te strak boeien was geen sprake. Verzoekers waren het niet eens met deze beoordeling en hebben zich daarop tot de Nationale ombudsman gewend. In hun brief aan de Nationale ombudsman klaagden verzoekers er ook nog over dat de hoorzitting van de klachtbehandeling op het politiebureau had plaatsgevonden.

Lezing verzoekers

1. De grootouders van S. reden zondag 20 september 2009 langs de woning van de moeder van S. Zij zagen een politiewagen vlakbij de woning staan en even verderop stond

ook een politiebusje geparkeerd. Dit trok hun aandacht. Daarom hebben ze hun auto onmiddellijk geparkeerd in de straat en zijn gaan kijken wat er aan de hand was.

Iets verderop in de straat, op een braak liggend terrein, zagen zij agent W. met een politiehond aan de lijn vlak bij hun kleinzoon S. staan. Zij zijn er onmiddellijk naar toe gelopen. Zij zagen dat S. op zijn knieën op de grond zat en dat de hond dicht bij zijn hoofd (ongeveer op 30 centimeter afstand) aan het blaffen was. Zij zagen ook dat S. heel angstig was vanwege de hond en de aanwezigheid van de politie. De grootmoeder van S. heeft toen uitgelegd aan W. dat haar kleinzoon autistisch is en daardoor mogelijk anders kan reageren dan andere jongeren.

2. Daarna kwam ook politiefunctionaris H. erbij. De grootmoeder heeft W. en H. gevraagd kalm aan te doen met haar kleinzoon. Ze heeft zich niet verzet tegen de aanhouding. Zij is naar haar kleinzoon gelopen en heeft hem omarmd om hem gerust te stellen. W. liet haar weten dat ze weg moest gaan en zich er niet mee moest bemoeien. Vervolgens werd de hond in de auto gezet.

3. De grootvader heeft toen W. en Ho. met S. naar de auto liepen opnieuw gevraagd rustig met hem om te gaan. Ook hij werd genegeerd. S. is toen zonder dat de autogordel was omgedaan vervoerd naar het politiebureau. Verzoekers begrijpen niet dat hij ook nog eens (te strak) geboeid is tijdens het vervoer naar het politiebureau. Zij hadden aangeboden hem zelf te begeleiden naar het bureau. Zij kenden hem immers en kenden zijn reactie.

4. Het optreden van de politie tegenover een veertienjarige, tener gebouwde, angstig reagerende autistische jongen is voor verzoekers onbegrijpelijk en absoluut niet proportioneel.

Zij hebben er in hun verzoekschrift op gewezen dat dit voorval een grote impact heeft gehad op hun kleinzoon. Hij heeft na dit voorval begeleiding van een psycholoog moeten inroepen. Ook de vader van S. die later ook nog met omstanders bij het incident heeft gesproken bevestigde het verhaal van zijn ouders.

5. Ten slotte gaven verzoekers aan dat de hoorzitting op het hoofdbureau van politie in Maastricht had plaatsgevonden. Zij hebben dit niet ervaren als een neutrale plek. Het was alsof iedereen van de commissie en de politiefunctionarissen die gehoord werden, zich hier prima thuis voelden. Zelf voelden zij zich juist helemaal niet op hun gemak daar.

Ze hadden tevoren de uitnodiging per brief ontvangen en in de brief stond vermeld dat zij op het hoofdbureau werden verwacht. Zij hebben hiertegen niet geprotesteerd. Tevoren hadden ze hier ook niet bij stil gestaan.

Reactie van de korpsbeheerder

1. De korpsbeheerder reageerde schriftelijk op het onderzoek van de Nationale ombudsman. In reactie op de vraag of in de opleiding van politiefunctionarissen speciaal aandacht wordt besteed aan stoornissen zoals autisme liet de korpsbeheerder weten dat dit niet het geval is. Wel wordt in de opleiding aandacht besteed aan de diverse reacties waarmee een verbalisant geconfronteerd kan worden. Er wordt aandacht besteed aan de sociale omgang. Vooral empathisch vermogen en sociale vaardigheden worden getraind voor zover ze van belang zijn in burgercontacten.

Van de gemiddelde verbalisant kan niet verwacht worden dat hij voorafgaand aan een aanhouding een correcte analyse kan maken van de psychische stabiliteit van de betreffende persoon. Redelijkerwijs mag van de verbalisanten wel verwacht worden dat zij personen op correcte en professionele wijze benaderen. Dit is ook het geval wanneer er sprake is van omstandigheden waarbij de toepassing van proportioneel geweld onvermijdelijk is, zoals overigens vaak het geval is bij mensen met een autistische stoornis. Het geweld dient altijd proportioneel te zijn. De gedragsstoornis vormt geen vrijbrief voor het plegen van strafbare feiten, noch voor het plegen van geweld of verzet tegen een aanhouding, aldus de korpsbeheerder.

2. In dit geval vluchtte de verdachte persoon en verborg zich voor de verbalisanten zodra hij in de gaten kreeg dat hij door hen gezocht werd. De inzet van een politiehond is in zo'n geval een uitstekend middel. Er is geen enkele reden op grond waarvan dit politieoptreden als ongepast of als buitenproportioneel moet worden beoordeeld. Dat de inzet van een hond intimiderend kan overkomen op zowel de verdachte als de omstanders is heel waarschijnlijk. Het intimideren met de politiehond maakt effectief deel uit van een dergelijk optreden. In die zin werd de hond conform de voorschriften ingezet en uit niets blijkt dat er onevenredige risico's zijn genomen die tot bijtletsel hebben geleid.

Daar voegde de korpsbeheerder nog aan toe dat niet uitgesloten is dat de intimiderende uitstraling heviger is ervaren dan deze werkelijk was.

3. Wat betreft de handboeien liet de korpsbeheerder nog weten dat hij geen reden had de ambtsedige verklaring van verbalisant He. in twijfel te trekken. Verbalisant He. had aangegeven dat S. los geboeid was en de boeien zelfs gelocked waren, zodat deze tijdens het transport niet strakker zijn gaan zitten. Mogelijk waren de rode striemen op de polsen van S. veroorzaakt doordat de grootvader aan S. had getrokken toen hij al geboeid was en naar de auto werd gebracht.

Wat betreft de klacht over de autogordel liet de korpsbeheerder weten dat deze klacht al eerdere gegrond was verklaard.

Lezing van de betrokken politiefunctionarissen

De vier bij de gebeurtenis op 20 september 2009 betrokken politiefunctionarissen zijn door een medewerker van Bureau Nationale ombudsman telefonisch gehoord. Deze informatie is samen met de overige schriftelijke informatie uit de interne klachtprocedure hieronder verwerkt.

1. Politiefunctionarissen H. en L. lieten weten dat zij niet betrokken waren geweest bij de aanhouding van S. Zij waren nadat ze de melding van de meldkamer hadden gekregen in hun politieauto naar het opgegeven adres gegaan. Daar troffen zij de moeder van S. aan die nogal aangedaan was door het voorval met haar zoon.

Zij zijn nadat de moeder van S. haar verhaal had gedaan bij haar in de woning gebleven om de aangifte van de vernieling en de bedreiging op te nemen. Hun collega's Ho. en W. zijn de jongen gaan zoeken om hem aan te houden in verband met de vernieling en de bedreiging. Zij benadrukten nog dat de moeder een beschrijving en een foto van S. had gegeven. Zij had daarbij niet vermeld dat dat S. aan autisme lijdt.

Vanwege hun beperkte rol bij de aanhouding zijn He. en L. niet betrokken bij de hoorzitting tijdens de interne klachtprocedure bij de politie.

2. Politiefunctionarissen Ho. en W., de hondenbegeleider, waren door de meldkamer eveneens op 20 september 2009 op de hoogte gesteld van de melding. Zij waren naar de woning gegaan om te kijken of zij hun collega's moesten assisteren. Ook zij hebben binnen de kapotte vaas gezien en de stapels folders op de vloer. Ook de staaf bij de voordeur zagen zij liggen. Afgesproken werd dat zij S. buiten zouden gaan zoeken teneinde hem aan te houden.

3. Ho. heeft daarop de politiebus gestart en W. is een stukje met haar meegereden. Aangekomen bij een braak liggend terrein even verderop in de straat, is W. uitgestapt met zijn hond om te voet verder te gaan. Ho. reed langzaam verder met de bus.

Al heel snel zag W. de jongen wegrennen bij een groepje jongens in de richting van het struikgewas. W. is er toen samen met zijn hond achteraan gegaan. W. verklaarde dat hij als hondenbegeleider reguliere surveillancediensten draait. Hij wordt dan tijdens deze diensten ingezet in die gevallen waarbij mensen moeten worden opgespoord of bij meldingen waarbij escalatie dreigt. In 90 % van de gevallen wordt zijn hond ingezet voor het opsporen van personen.

4. W. liet weten dat hij S. zodra hij hem zag heeft toegeroepen dat hij moest blijven staan.

Dat deed S. W. is naar hem toegelopen. S. reageerde angstig bij het zien van de politiehond. W. hield zijn hond strak aan de riem, vlak naast hem. Er was geen enkele bewegingsruimte voor de hond. De hond is niet dicht in de buurt van S. geweest. De afstand was een paar meter. Hij heeft S. toen gevraagd om op zijn knieën voor hem te gaan zitten zodat hij meer controle had over de situatie. Zijn collega Ho. was inmiddels ook

gearriveerd. De hond was dus aanwezig zonder dat hij daadwerkelijk werd ingezet. Nog voordat hij de hond kon terugbrengen naar de auto, kwam er een ouder echtpaar bij S. staan. Zij lieten weten de grootouders van S. te zijn. De grootouders reageerden heel emotioneel. Oma omhelsde haar kleinzoon en ze waarschuwden de agenten dat ze voorzichtig met hem moesten doen. S. die al wat rustiger was geworden werd door het verschijnen van zijn grootouders weer heel onrustig.

5. W. en Ho. hebben de grootouders uitgelegd dat ze bezig waren hun kleinzoon aan te houden wegens vernieling en bedreiging. De grootouders moesten zich er niet mee bemoeien. De grootouders lieten zich echter niet wegsturen. Toen W. de hond had weg gebracht naar de auto hield hij S. aan. Toen W. en Ho. de jongen vervolgens in de bus wilden plaatsen hield de oma de jongen tegen. S. begon zich toen ook te verzetten tegen zijn aanhouding. Hij maakte op dat moment een verwarde indruk. Daarop hebben ze S. met de handen op de rug geboeid en zonder gordel in de bus geplaatst. Deze boeien waren voor het vervoer gelocked, zodat ze niet tijdens de reis strakker konden gaan zitten. Op het politiebureau aangekomen werd de vader van S. gebeld en S. is vervolgens in zijn aanwezigheid zo snel mogelijk verhoord.

6. W. en Ho lieten tijdens het telefonisch gehoor nog weten dat zij achteraf pas hebben vernomen dat S. autistisch is. Zij hadden dit niet eerder geweten. Ook van de grootouders hadden ze dit niet begrepen. Zij betreurden dat de verzoekers niet hadden opengestaan voor een gesprek over hun klachten. Ten slotte lieten ze weten dat de leeftijd van S., -veertien jaar-, geen rol had gespeeld bij de wijze van aanhouding. Ook een veertienjarige kan heel dreigend en escalierend optreden bij een aanhouding. Daar wordt altijd rekening mee gehouden.

Tenslotte lieten W. en Ho. weten dat in de hectiek vergeten was de autogordel om te doen. Deze klacht was al gegrond verklaard.

II Beoordeling

Ten aanzien van de inzet van de politiehond

Het evenredigheidsvereiste houdt in dat overheidsinstanties voor het bereiken van een doel een middel aanwenden dat voor de betrokkenen niet onnodig bezwarend is en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel. Dit houdt in dat bij de inzet van een geweldsmiddel tevoren al een afweging wordt gemaakt met welk doel een middel wordt ingezet en of de inzet voor dat doel het meest geschikt is.

1. Politieambtenaren die in de rechtmatige uitoefening van hun bediening zijn, zijn bevoegd om geweld te gebruiken wanneer dit noodzakelijk is voor de uitvoering van hun taak en een minder ingrijpend middel niet voor handen is. Ook het inzetten van een surveillancehond valt onder het gebruik van geweld. De inzet van een politiehond is een

zwaar gewelddmiddel, waarvan behoedzaam gebruik dient te worden gemaakt en is slechts geoorloofd onder het directe en voortdurend toezicht van een diensthonden-geleider. Aangezien de bestaande regelgeving geen nadere precisering bevat onder welke voorwaarden een politiehond mag worden ingezet, deed de Nationale ombudsman in een eerder rapport al aan toen verantwoordelijke minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de aanbeveling om de inzet van de diensthond nader te normeren (rapport 2009/076). Deze nadere normering is tot op heden nog niet tot stand gekomen.

Overigens is het duidelijk dat er onderscheid wordt gemaakt tussen surveillancehonden en speurhonden. Speurhonden worden ingezet voor het opsporen van mensen of goederen. Hun functie en training zijn van geheel andere aard. Een aantal surveillance-honden is ook geschikt voor het opsporen.

2. In deze zaak staat de vraag centraal of er enige noodzaak was om de surveillancehond in te zetten. In dit geval had de hondenbegeleider W. surveillance-dienst. Dit betekent dat de surveillancehond de hele dag met hem meeging in de surveillanceauto en zonodig kon worden ingezet.

W. heeft verklaard dat hij de hond nadat hij in de woning van de moeder was geweest uit de auto heeft gehaald om S. op te sporen. Op het moment dat de hond uit de auto werd gehaald was er sprake van de inzet van een gewelddmiddel. De precieze bedoeling van de hondenbegeleider hiermee komt uit het onderzoek niet duidelijk naar voren. Uit het relaas van de hondenbegeleider maakt de Nationale ombudsman op dat de hond werd ingezet als speurhond en niet als gewelddmiddel. In dit geval ontbreekt de geweldd-rapportage.

Het betrof hier echter een gecertificeerde politiehond, die getraind is om ingezet te worden in moeilijke situaties als zwaar gewelddmiddel. Een hond waar absoluut een dreiging vanuit gaat.

Op welke wijze de hond behulpzaam kon zijn bij het opsporen van S. is de Nationale ombudsman tijdens het onderzoek niet duidelijk geworden. De hond is niet in de woning geweest. De hond had de jongen nooit gezien of geroken. Aan de hond is geen geurspoor gegeven van de jongen. De hond is alleen maar meegelopen met zijn baas bij het zoeken en heeft geen bijzondere rol vervuld.

De hondenbegeleider W. zelf zag S. al vrij snel niet ver van de woning lopen en heeft hem toen gesommeerd om te blijven staan. Vervolgens is hij met de hond strak aan de lijn naast hem naar S. toegegaan en heeft hem gezegd dat hij op zijn knieën op straat moest gaan zitten. Hierbij heeft de hond hard geblaft. Vervolgens heeft W. de hond teruggezet in de auto en S. aangehouden.

3. Uit het onderzoek komt naar voren dat de inzet van de hond bij de opsporing nogal bedreigend op S., die veertien jaar is en autistisch, is overgekomen. Verzoekers klagen er vooral over dat S. op zijn knieën moest gaan zitten terwijl de hond zo dicht bij zijn hoofd stond te blaffen. S. voelde zich hierdoor enorm geïntimideerd. Ook op grootouders van S. die ter plekke aanwezig waren maakte de aanwezigheid van de hond een intimiderende indruk.

Wat de precieze afstand tussen de hond en S. was, kon in het onderzoek niet worden vastgesteld. Volgens verzoekers was deze afstand minder dan 30 centimeter, volgens de politie was deze afstand een paar meter.

4. De Nationale ombudsman is van oordeel dat de inzet van de surveillancehond ook al was het alleen bedoeld voor het opsporen van S. in dit geval niet nodig was en daarmee dus als middel onevenredig. De hond heeft op de wijze waarop hij werd ingezet geen rol van betekenis kunnen vervullen bij het opsporen, terwijl de dreiging die van de inzet van deze hond uitging groot was. Niet valt in te zien waarom de hond niet gewoon in de auto is gelaten. De uitleg van de korpsbeheerder dat de inzet van een hond in dit geval een uitstekend middel was kan in dat opzicht ook niet overtuigen.

5. De Nationale ombudsman heeft overigens niet kunnen vaststellen dat politie-functionaris W. moedwillig de hond als intimidatiemiddel heeft willen inzetten. Maar hij kan zich voorstellen dat de hondenbegeleider W. die zelf zo vertrouwd is met deze hond, zich onvoldoende heeft gerealiseerd wat het effect van de inzet van de hond was op de minderjarige S. en zijn grootouders.

Deze klacht maakt dat de Nationale ombudsman graag de thans verantwoordelijke minister met klem wil verzoeken te zorgen voor regelgeving over de inzet van surveillancehonden en daarbij ook aandacht te besteden aan de inzet van de politiehond tijdens reguliere surveillancediensten waarbij de hond als speurhond wordt ingezet.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

Ten aanzien van het geen rekening houden met het autisme

Het vereiste van bijzondere zorg houdt in dat overheidsinstanties aan personen die onder hun hoede zijn geplaatst de zorg verlenen waarvoor deze personen, vanwege die afhankelijke positie, op die overheidsinstanties zijn aangewezen. Dit houdt in dat de politie bij een aanhouding zo mogelijk rekening houdt met de geestelijke en fysieke beperkingen van de persoon van de verdachte.

1. Verzoekers hebben er over geklaagd dat de politie bij de aanhouding van S. op geen enkele manier rekening heeft gehouden met zijn autisme. Dit gebeurde ook niet op het moment dat verzoekers aanwezig waren bij de aanhouding en expliciet aandacht verzochten voor het feit dat hun kleinzoon lijdt aan autisme.

2. Uit het onderzoek is gebleken dat op het moment dat de politie de melding kreeg van de vernieling en het huiselijk geweld, daarbij geen informatie is gegeven door de moeder over het autisme bij de kleinzoon. Ook heeft de moeder toen de politie bij haar de aangifte kwam opnemen niet verteld dat haar zoon autistisch is. De betrokken politie-functionarissen hebben in het onderzoek laten weten dat zij er niet van op de hoogte waren dat de jongen autistisch is. Dit hebben ze pas later gehoord. Ook van de grootouders hadden ze dit niet meegekregen.

3. De Nationale ombudsman acht het aannemelijk dat de politie op het moment van de melding niet bekend was met het autisme van de jongen. Ook op het moment dat de grootouders zich bij de jongen voegden en de politie wees op het autisme acht de Nationale ombudsman het aannemelijk dat zij dit niet gehoord hebben. Het is ook voorstelbaar dat in de hectische situatie vlak voor de aanhouding, waarbij de politie tegelijkertijd de hond in toom moest houden, de jongen moest aanhouden en de grootouders tot kalmte manen, deze informatie niet is doorgedrongen.

4. De Nationale ombudsman is van oordeel dat nu het autisme niet bekend was of behoorde te zijn bij de politie het niet verwijtbaar is dat er geen rekening mee is gehouden. Daarom kan niet gezegd worden dat de politie in strijd heeft gehandeld met het vereiste van bijzondere zorg.

Zodra dit wel bekend was, nadat de vader zich gemeld had op het politiebureau, heeft de politie hiermee wel zoveel mogelijk rekening gehouden. Zo vond het verhoor van S. snel plaats in aanwezigheid van zijn vader en mocht hij daarna onmiddellijk naar huis.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Ten aanzien van het (te strak) boeien voor vervoer

Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten worden gerespecteerd. Het recht op onaantastbaarheid van het lichaam is neergelegd in internationale verdragen en de Grondwet (zie Achtergrond, onder 1. en 2.). Het aanleggen van handboeien vormt een inbreuk op de lichamelijke integriteit van de betreffende persoon. Een politieambtenaar kan een aangehouden verdachte ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen. Dit mag alleen gebeuren als dit noodzakelijk is vanwege vluchtgevaar of gevaar voor de veiligheid van de betrokken persoon of politie-ambtenaar (artikel 22 van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewone opsporingsambtenaar, zie Achtergrond, onder 3.). Het aanleggen van

handboeien tijdens het vervoer van een arrestant naar het politiebureau mag geen automatisme zijn.

1. Verzoekers klagen er ook over dat hun (klein-) zoon de handboeien om heeft gekregen voor vervoer naar het politiebureau. Zij hebben in het onderzoek aangegeven dat dit ook anders had gekund bij deze veertienjarige jongen, die enorm angstig reageerde op de politie met hond. Zij gaven aan dat zij goed in staat waren om de jongen te kalmeren zodat hij gewoon mee zou gaan. De boeien maakten dat hij nog angstiger werd. Ook klaagden ze erover dat de boeien te strak waren omgedaan.

2. De politie gaf daarentegen aan dat de (klein-) zoon niet angstig op de politie, de hond of de boeien reageerde, maar op zijn grootouders. Deze waren plotseling verschenen en waren het niet eens mee met de aanpak van de politie. Doordat zij tegenwerkten raakte S. in verwarring.

3. Onder deze omstandigheden (de hectische situatie, de bemoeienis van de grootouders of de jongen zelf en het feit dat hij al eerder de benen had genomen) is de Nationale ombudsman van oordeel dat de politieambtenaren in redelijkheid hebben kunnen inschatten dat er een veiligheidsrisico was met betrekking tot het vervoer van de jongen. Naar het oordeel van de Nationale ombudsman heeft de politie daarmee overeenkomstig het vereiste dat grondrechten worden gerespecteerd, in dit geval het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam, gehandeld.

Of daarbij sprake was van te strak boeien is achteraf op basis van het onderzoek niet meer vast te stellen.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Ten aanzien van de hoorzitting op het politiebureau.

Het verbod van vooringenomenheid houdt in dat overheidsinstanties zich actief opstellen om iedere vorm van een vooropgezette mening of de schijn van partijdigheid te vermijden. Dit beginsel is ook van toepassing op de klachtprocedure.

1. In dit geval spraken verzoekers ook hun twijfel uit over de onafhankelijkheid van de klachtencommissie in verband met de ruimte waarin de klachtencommissie voor de hoorzitting bijeenkwam, te weten het hoofdbureau van politie te Maastricht.

2. Volgens de Memorie van Toelichting komt de klachtadviesprocedure tegemoet aan een in de praktijk gevoelde behoefte om klachten met enige afstand te kunnen (laten) behandelen. In alle gevallen behoudt het bestuursorgaan evenwel de verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke afhandeling. Bij het stellen van aanvullende eisen aan de klachtadviesprocedure is mede in acht genomen de wens een niet al te geformaliseerde procedure in te richten. Wel is de eis gesteld dat de klachtadvisering niet (mede) mag geschieden door degene op wie de klacht betrekking heeft (zie Achtergrond, onder 4.). Gelet hierop bestaat er voor de klachtencommissie een zekere vrijheid om de wijze van onderzoek zelf in te richten. Hiertoe wordt vaak ter ondersteuning een Huishoudelijk Reglement opgesteld. In het Huishoudelijk Reglement voor de Commissie voor de Politieklachten voor het regiokorps Limburg Zuid is over de locatie waar de klachtencommissie haar hoorzittingen houdt, niets vastgelegd.

3. De Nationale ombudsman is van mening dat het voor de uitstraling van onafhankelijkheid voordelen heeft als de klachtencommissie bijeenkomt op een locatie buiten het hoofdbureau van politie. Maar dit brengt nog niet met zich mee dat als een hoorzitting wel op een politiebureau plaatsvindt, de klachtencommissie niet meer onafhankelijk en onbevangen over een ingediende klacht zou kunnen adviseren. Evenmin levert dit feit op zichzelf een schijn van vooringenomenheid op.

De Nationale ombudsman heeft in dit geval geen aanwijzing gekregen dat er in deze zaak sprake van partijdigheid of de schijn daarvan is geweest. Hij ziet dan ook geen reden om het handelen van de klachtencommissie af te keuren in verband met strijd met het beginsel van vooringenomenheid.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Slotbeschouwing

Verzoekers veertienjarige (klein-) zoon heeft na een ruzie met zijn moeder haar huis verlaten. Zijn moeder belt de politie omdat ze zich bedreigd voelt. Twee koppels surveillerende politiefunctionarissen, onder wie ook een hondenbegeleider met hond is, reageren op de oproep van meldkamer en gaan naar de woning.

De hondenbegeleider en zijn collega gaan achter de jongen aan om hem aan te houden vanwege zijn dreiging met geweld. De hondenbegeleider beslist dat hij zijn hond mee wil nemen en haalt hem uit de auto.

De jongen wordt al snel gezien door de hondenbegeleider niet ver van de woning. De hond speelt geen enkele rol bij het opsporen van deze jongen. De jongen blijft direct staan als dit hem bevolen wordt. De blaffende hond jaagt hem de stuipen op het lijf. Zijn grootouders, die toevallig langs komen lopen, ervaren de hond ook als een enorme bedreiging. Zij denken dat hij elk moment kan gaan bijten.

In rapport 2009/076 oordeelde de Nationale ombudsman dat de inzet van een politiehond bij het uitvoeren van een charge op straat na ontruiming van een muziekcentrum na een vechtpartij, waarbij de klager in zijn been werd gebeten terwijl hij alleen maar op straat aanwezig was, niet proportioneel was.

In dat rapport werd geconstateerd dat de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewone opsporingsambtenaar geen nadere precisering bevat wanneer en onder welke voorwaarden de surveillancehond mag worden ingezet. Om die reden werd aan de minister van Binnenlandse Zaken in overweging gegeven dit in nadere regelgeving vast te leggen. Hoewel op dit verzoek met instemming werd gereageerd is het nog niet tot nadere regelgeving gekomen.

Voor de Nationale ombudsman is dat aanleiding zijn eerdere verzoek nog eens met klem te herhalen en zich te richten tot de thans voor de politie verantwoordelijke minister, zijnde de minister van Veiligheid en Justitie.

De Nationale ombudsman wil vooral aandacht vragen voor de situatie waarbij de hondenbegeleider surveillancedienst draait en geheel op eigen initiatief de hond daarbij laat "meedraaien". Voor de betrokken hondenbegeleider bleek de aanwezigheid van zijn hond, die hij overigens geheel onder controle had, de normaalste zaak van de wereld te zijn. Een surveillancehond is echter wel een zwaar gewelddmiddel. Volgens de Ambtsinstructie kan een gewelddmiddel alleen worden ingezet als het daarmee beoogde doel, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, dit rechtvaardigt en dat doel niet op andere wijze kan worden bereikt.

Van inzet van de hond is echter al sprake op het moment dat de hond uit de auto wordt gehaald. De in dit geval door de hondenbegeleider gegeven verklaring dat de hond niet als gewelddmiddel werd ingezet maar als middel voor de opsporing volstaat dan ook niet.

De vraag blijft wat de hondenbegeleider voor ogen had met de inzet van de hond. Wat zou hij gedaan hebben als de jongen de benen had genomen. Had de hond dan wel een commando gekregen om de jongen te bijten? En was dat dan te rechtvaardigen?

De inzet van de hond heeft op de veertienjarige jongen, die ook autistisch is, een enorme impact gehad. De politie wist niet van het autisme dus in die zin kan hen hierover geen verwijt worden gemaakt dat daar geen rekening mee was gehouden. Het effect was echter daardoor wel veel heftiger dan bij een niet autist. De jongen heeft na deze gebeurtenis nog speciale begeleiding van een psycholoog gehad. Dit maakte de situatie extra wrang.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Limburg Zuid uit Maastricht, is:

Gegrond:

- wat betreft de klacht van verzoekers over de inzet van de politiehond omdat de politie gehandeld heeft in strijd met het vereiste van evenredigheid:

Niet gegrond:

- wat betreft de klacht dat de politie onvoldoende rekening heeft gehouden met het autisme bij de (klein-) zoon van verzoekers;

- wat betreft de klacht over het (te strak) boeien van verzoeker;

- wat betreft de klacht over de hoorzitting op het politiebureau.

Onderzoek

Op 4 mei 2010 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de vader en de grootouders van S. uit Hoensbroek, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Limburg Zuid uit Maastricht.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Limburg Zuid, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de beheerder van het regionale politiekorps Limburg Zuid verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Tijdens het onderzoek kregen het regionale politiekorps Limburg Zuid en verzoekers de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

1. Verzoekschrift van verzoekers aan de Nationale ombudsman van 4 mei 2010;
2. Klachtdossier politie Limburg Zuid, ontvangen 7 juli 2010 bestaande uit:
 - a. Klachtbrief verzoeker van 23 september 2009;

- b. Klachtbrief vader van 8 november 2009;
 - c. Klachtafhandelingsbrief van 21 december 2009 politie Limburg Zuid;
 - d. Brief politie Limburg Zuid gezamenlijke afdoening van de twee klachten van 3 februari 2010;
 - e. Advies van de klachtencommissie van 23 april 2010;
 - f. Brief van de korpsbeheerder van 26 april 2010;
 - g. Proces verbaal van de aangifte van 20 september 2009 vernieling en huiselijk geweld;
 - h. Proces verbaal van verhoor van aangeefster van 20 september 2009;
 - i. Mutatierapport van 22 september 2009;
 - j. Verkort proces verbaal minderjarige 20 september 2009;
 - k. Mutatierapport 1 december 2009.
3. Reactie van korpsbeheerder van 28 oktober 2010 op onderzoek Nationale ombudsman.

Achtergrond

1. Europees verdrag voor de rechten van de mens

Artikel 8

"1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen."

2. Grondwet

Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

3. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en andere opsporingsambtenaren

Artikel 22

"1. De ambtenaar kan een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen.

2. De maatregel, bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden getroffen, indien de feiten en omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.

3. De in het tweede lid bedoelde feiten of omstandigheden kunnen slechts gelegen zijn in:

- a. de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, of
- b. de aard van het strafbare feit op grond waarvan de vrijheidsbeneming heeft plaatsgevonden, één en ander in samenhang met de wijze waarop en de situatie waarin het vervoer plaatsvindt."

Artikel 23

"De ambtenaar die gebruik heeft gemaakt van handboeien als bedoeld in artikel 22, eerste lid, meldt dit onverwijld schriftelijk aan de meerdere, onder vermelding van de redenen die tot het gebruik van handboeien hebben geleid."

Nota van Toelichting, behorend bij de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar (Besluit van 8 april 1994; Stb. 275, in werking getreden op 1 april 1994), betreffende de artikelen 17-19 en 22-23.

"Art. 17 (19. (...)) Doel van de geweldmelding is om de beheerder inzicht te geven in de wijze waarop zijn ambtenaren omgaan met de bevoegdheid geweld te gebruiken. (...)

Wij zijn van mening dat het openbaar ministerie wat dit laatste betreft in concrete gevallen moet kunnen onderzoeken of een politieambtenaar zodanig de grenzen van zijn bevoegdheden heeft overschreden dat hij als verdachte moet worden aangemerkt en moet worden vervolgd.

Art. 22 (23. (...)) In elk geval dient registratie van het gebruik van handboeien plaats te vinden. Dit stelt de korpschef en de korpsbeheerder in staat - al dan niet naar aanleiding van klachten van burgers - te bezien of terecht gebruik is gemaakt van deze bevoegdheid. Tevens zijn zij hierdoor beter in staat eventueel corrigerend op te treden bij onterecht gebruik van deze bevoegdheid."

4. Memorie van Toelichting bij artikel 9:13 van de Algemene wet bestuursrecht

"Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 1997-1998, 25837, nr 3

Afdeling 9.3 Aanvullende bepalingen voor een klachtadviesprocedure

Artikel 9:13

"Afdeling 9.3 biedt een facultatieve, aanvullende regeling. Aanvullend wil hier zeggen dat de minimum-eisen zoals neergelegd in afdeling 9.2 onverkort van toepassing zijn, maar dat bij wettelijk voorschrift of besluit van het bestuursorgaan kan worden bepaald dat daarenboven afdeling 9.3 van toepassing zal zijn. Dat laatste heeft tot gevolg, dat een persoon of commissie met de advisering over de klachten zal worden belast. Voorts zullen enkele extra waarborgen voor de klachtbehandeling gelden. Deze waarborgen behelzen bij voorbeeld de kenbaarheid van het door de persoon of commissie uitgebrachte advies en de plicht tot motivering van afwijking van het advies. De procedure krachtens afdeling 9.3 wordt aangeduid als klachtadviesprocedure.

De klachtadviesprocedure komt tegemoet aan een in de praktijk gevoelde behoefte om klachten met enige afstand te kunnen (laten) behandelen. In alle gevallen behoudt het bestuursorgaan evenwel de verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke afhandeling. In afdeling 9.3 geldt dit uitgangspunt onverkort. Bij het stellen van aanvullende eisen aan de klachtadviesprocedure is mede in acht genomen de wens een niet al te geformaliseerde procedure in te richten. De wijze van onderzoek is ook in afdeling 9.3 derhalve niet en détail geregeld.

Als regel zal toepassing van afdeling 9.3 ertoe leiden dat een persoon of commissie voor een zekere termijn wordt benoemd om te adviseren over (in beginsel) alle klachten. De regeling laat echter ook de mogelijkheid open dat voor de behandeling van een bepaalde klacht bij besluit van het bestuursorgaan een persoon of commissie wordt belast met de advisering en behandeling.

De klachtadviesprocedure is een interne klachtprocedure, een procedure waarbij het betrokken orgaan het definitieve oordeel uitspreekt over de klacht. Uiteraard geldt ook hier de eis, dat de klachtadviesing niet (mede) mag geschieden door degene op wie de klacht betrekking heeft (vergelijk artikel 7:5 Awb). Daarnaast is het ten behoeve van een verbetering van de kwaliteit van dienstverlening en het herstel van het vertrouwen van de burger noodzakelijk dat er ook een terugkoppeling plaatsvindt in de organisatie."